

Pilar III

2023

Innhold

Innledning	S. 3	Operasjonell Risiko	S. 22
Internal Capital Adequacy Assessment	S. 4	Likviditetsrisiko	S. 23 - 25
Konsernstruktur	S. 5	Strategisk Og Forretningsmessig Risiko	S. 26
Nåværende Kapitalsituasjon	S. 6 - 7	Systemrisiko	S. 27 - 28
Utvikling Kapitalkrav	S. 8	Risiko Knyttet Til Pantsetelse Av Eiendeler	S. 28
Forventede endringer i rammebetingelser, forretningsstrategier og planer	S. 9	Pensjonsforpliktelser	S. 29
Kapitalplan	S. 10	Risiko Knyttet Til Uforsvarlig Gjeldsoppbygging	S. 30
Risikostyring Og Intern Kontroll	S. 11 - 12	Eierrisiko	S. 31 - 32
Kreditrisiko	S. 13 - 18	Samfunnsansvar Og Bærekraft	S. 33
Restrisiko	S. 19	Kapitalbehovsvurdering	S. 34
Konsentrasjonsrisiko	S. 19 - 20		
Markedsrisiko	S. 21		

Innledning

Kapitaldekningsregelverket bygger på tre såkalte pilarer:

- **Pilar 1** omhandler minimumskravene til kapitaldekning
- **Pilar 2** omhandler bankenes egne vurderinger av kapitalbehovet samt myndighetenes tilsynsfunksjon
- **Pilar 3** omhandler offentliggjøring og kommunikasjon av finansiell informasjon samt beskrivelse av prosessen for vurdering av kapitalbehovet og styringen av de ulike risikoene virksomheten er eksponert for

Bank og finans som bransje har de senere årene stått overfor betydelig strammere rammevilkår gjennom implementeringen av CRD IV. Nye regelverk har introdusert en rekke krav som innebærer økte krav til minimumsnivåer for kapitaldekning, strengere krav til kvalitet på tellende kapital, strengere krav til likviditetsbeholdninger og likviditetsstyring samt økte krav til risikostyring.

ICAAP er utarbeidet på basis av vedtatte økonomiske måltall i konsernet. Det lagt opp til en fortsatt god vekst, men som følge av usikkerhet knyttet til makroøkonomiske forhold vil den tilpasses de rådende markedsforholdene.

Gjennomgangen av kapitalbehovene konkluderer med at konsernet (og datterselskapene) har forsvarlig egenkapital i forhold

til gjennomføring av gjeldende strategi og også egenkapital og reserver til å motstå økonomiske tilbakeslag. Pr 31.12.2022 utgjør konsernets totalkapitaldekning (Pilar 1) 26,7 prosent og den rene kjernekapitaldekningen 23,4 prosent. I Landkreditt Bank konsern utgjør totalkapitaldekningen 25,0 prosent og den rene kjernekapitaldekningen 21,6 prosent. Uvektet kjernekapitalandel pr 31.12.2022 utgjorde i Landkreditt konsern 10,78 og i Landkreditt Bank konsern 9,66. Liquidity Coverage Ratio utgjorde 267 i Landkreditt konsern og 241 i Landkreditt Bank konsern. Tilsvarende utgjorde NSFR 146 prosent i Landkreditt Bank konsern. Solvenskapitaldekningen i Landkreditt Forsikring utgjorde 177,5 prosent og minstekapitaldekningen 303,4 prosent.

Pr 31.12.2022 utgjør de formelle minimumskravene til ren kjernekapital 12,0 prosent og totalkapital 15,5 prosent. Det er i kapittel 7 tatt høyde for en økning i den motsykliske kapitalbufferen med 0,5 prosent i 2023. Det er også tatt høyde for endringen i systembufferkravet fra 3,0 til 4,5 prosent med virkning fra 31.12.2023.

Konsernet er hovedsakelig eksponert mot følgende risikoer:

- Kredittrisiko
- Restrisiko
- Avvikende høy utlånsvekst
- Avvikende negativ porteføljekvalitet
- Konsentrasjonsrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Likviditetsrisiko
- Strategisk- og forretningsmessig risiko
- Systemrisiko
- Risiko knyttet til pensjonsforpliktelser
- Risiko knyttet til uforsvarlig gjeldsoppbygging
- Klima og bærekraft

Det er styrets vurdering at styrings- og kontrollrutiner i konsernet er godt tilpasset virksomhetens omfang og kompleksitet.

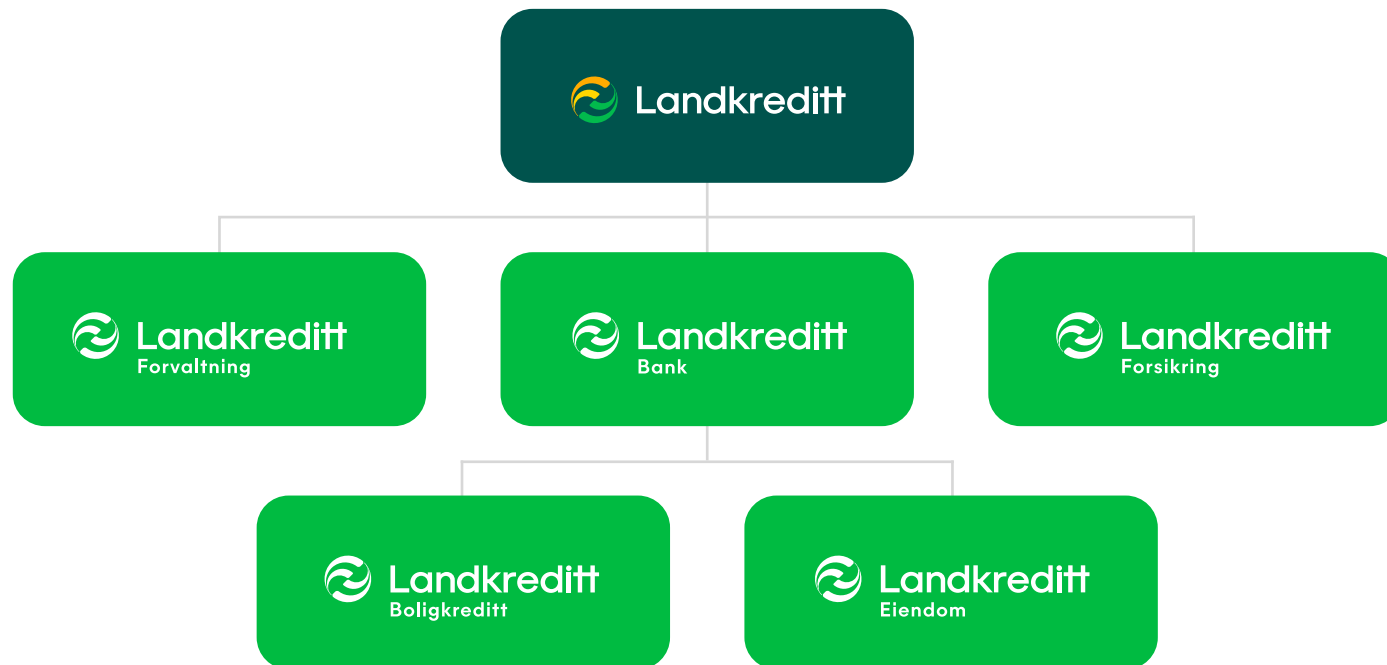
Internal Capital Adequacy Assessment Process (Icaap)

Styret i Landkreditt SA besluttet implementering av regelverket som følger av Basel II, pilar 1 i august 2006 og pilar 2 i mai 2007. Første ICAAP-rapport ble avgitt i august 2007. Det har i alle påfølgende år vært gjennomført omfattende ICAAP-prosesser. ICAAP-prosessen gjennomføres i form av flere to-dagers seminarer for styrene og ledergruppen med presentasjoner inklusive konkrete vurderinger, diskusjoner og beslutninger. I prosessen benyttes det gjerne både interne og eksterne ressurser.

Konsernstruktur

Pr 31. desember 2022 består Landkredittkonsernet av følgende selskaper:

Nåværende kapitalsituasjon

Landkredittkonsernets finansielle posisjon og utvikling må ses i nær sammenheng med strategien om å bidra til bedre økonomi for medlemmene og landbruket generelt, men fremtidig vekst og utvikling skal baseres på tilstrekkelig inntjening. Den samlede virksomheten skal baseres på en sunn økonomisk utvikling som sikrer konsernets formål i et langsiktig perspektiv.

Soliditeten i alle finansforetakene i konsernet skal opprettholdes gjennom godhet i drift som sikrer en god lønnsomhet, basert på en lav risikoprofil.

Millioner kroner	Landkreditt konsern	Landkreditt Bank konsern	Landkreditt Bank	Landkreditt Boligkreditt
Ansvarlig kapital	3 954	3 546	3 368	567
Kjernekapital	3 703	3 295	3 116	567
Ren kjernekapital	3 470	3 062	2 883	567
Innbetalt egenkapital	0	1 380	1 380	350
Opptjent egenkapital i form av tilbakeholdte resultater	3 566	1 762	1 547	222
Minoritetsinteresser som kan medregnes i ren kjernekapital	0	0	0	0
Justeringer i ren kjernekapital knyttet til regulatoriske filtre	-3	-15	-10	-5
Andre immaterielle eiendeler	-93	-65	-34	0
Fondsobigasjonskapital	233	233	233	0
Ansvarlig lånekapital	252	252	252	0

		Landkreditt		Landkreditt
	Landkreditt konsern	Bank konsern	Landkreditt Bank	Boligkreditt
Samlet beregningsgrunnlag	14 806	14 165	12 622	1 936
Beregningsgrunnlag for kreditt-, motparts- og forringelsesrisiko	13 896	13 246	11 801	1 871
Institusjoner	389	394	440	2
Regionale myndigheter	0	0	0	0
Foretak	9	9	9	0
Massemarkedsengasjementer	3 749	3 749	3 721	28
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	8 302	8 302	6 462	1 840
Forfalte engasjementer	265	265	265	0
Obligasjoner med fortrinnsrett	142	142	142	1
Andeler i verdipapirfond	332	297	297	0
Egenkapitalposisjoner	631	0	0	0
Øvrige engasjementer	77	87	466	0
Beregningsgr. for posisjons-, valuta- og varerisiko	0	0	0	0
Valuta	0	0	0	0
Beregningsgrunnlag for operasjonell risiko				
Basismetode	911	920	821	65
Ren kjernekapitaldekning	23,44	21,61	22,84	29,29
Kjernekapitaldekning	25,01	23,26	24,69	29,29
Kapitaldekning	26,71	25,03	26,68	29,29

Vi er ikke underlagt spesielle eksterne kapitalkrav utover generelle minimumskrav som følger av lover og forskrifter samt Finanstilsynets pilar 2-vedtak. Det foreligger ikke lovmessige hindringer for hurtig overførsel av ansvarlig kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom morselskap og datterselskaper.

Utvikling Kapitalkrav

De formelle minstekravene til kapital har endret seg betydelig i kjølvannet av finanskrisen og den etterfølgende økonomiske krisen. Samtidig tilpasses kravene de rådende markedsforholdene, som for eksempel utfordringene knyttet til COVID-19. Utviklingen de senere årene har vært som følger:

Prosjenter	31.12.2019	01.07.2020	01.07.2022	31.12.2022	01.04.2023	31.12.2023
Minimumskrav	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50
Kapitalbevaringsbuffer	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50
Systemrisikobuffer	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,50
Sum ren kjernekapital	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	11,50
Hybridkapital	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
Tilleggskapital	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
Sum kapitalkrav	13,50	13,50	13,50	13,50	13,50	15,00
Motsyklisk buffer, ren kjerne	2,50	1,00	1,50	2,00	2,50	2,50
Samlet kapitalkrav	16,00	14,50	15,00	15,50	16,00	17,50

Styret i Landkreditt SA har foretatt en gjennomgang av alle typer risikoer som er knyttet til virksomheten, vurdert regulatoriske krav og markedets forventninger. Styret har i tråd med Finanstilsynets pilar 2 vedtak fra april 2022 besluttet å opprettholde at den rene kjernekapitaldekningen i Landkredittkonsernet til enhver tid skal tilfredsstille de formelle minimumskravene tillegg til pilar 2-kravet fra Finanstilsynet (for tiden 2,2 prosent) samt et internt bufferkrav på 1 prosentpoeng. I bankkonsernet gjelder tilsvarende metodikk og med tilsvarende pilar 2-krav.

Forventede endringer i rammebetingelser, forretningsstrategier og planer

1. januar 2008 ble Landkreditt organisert som finanskonsern etter holdingmodellen med samvirkeforetaket Landkreditt SA (samvirke av låntakere) som konsernspiss. Samvirkeforetakets formål er å bidra til bedret økonomi for sine medlemmer. Det er erkjent at medlemsgrunnlaget til den opprinnelige kredittforening ikke er stort nok til å bære kostnadene med en mer omfattende finansvirksomhet. Vi har derfor også rettet vår virksomhet mot privatmarkedet og markedet for små og mellomstore bedrifter tilknyttet landbruket. Produktbredde er delvis etablert gjennom våre datterselskaper for å diversifisere og øke øvrige inntekter. I noen grad baseres økt produktbredde på samarbeid med selskaper utenfor konsernet.

Største del av bankens virksomhet er næringsrelatert med landbruk som dominerende sektor. Denne sektoren har vist at skiftende konjunkturer i svært begrenset grad fører til alvorlige utfordringer med å kunne, eller ville betjene gjeld. Så også under koronapandemien. Innen privatmarkedet har banken i hovedsak rekruttert godt voksne kunder med ordnet økonomi og med geografisk tilhørighet i områder som ventes å bli mindre påvirket av eventuelle fall i økonomien. Økt fokus på bærekraftig utvikling vil sannsynligvis være positivt for norsk landbruk med de naturressursene næringen og andre besitter.

Det forventes ikke endringer i rammevilkårene for Landkreditt som finanskonsern ut over de endringer som vil være generelle for finansbransjen. Konsernet tilpasser seg nye regelverk og har implementert endringer i konsernets strategi slik at nye kapitalkrav og medfølgende behov for økt lønnsomhet oppfylles. Sammenlignet med øvrige mellomstore banker/finanskonsern er vår kapitaldekning god. Det samme gjelder utvikling på enkelte øvrige sammenlignbare nøkkeltall. CRD IV har medført økte minimumskrav til egenkapital og likviditet, samt skjerpede krav til risikostyring. Over tid kan økte krav til ren kjernekapital kun løses gjennom økt inntjening, eventuelt i kombinasjon med redusert vekst. Bankkonsernet har de siste årene blitt tilført mer ren kjernekapital ved at morselskapet i Landkredittkonsernet har frigjort kapital. Det er styrets vurdering at bankkonsernet har lagt et grunnlag for økte skalfordeler gjennom betydelig vekst de siste årene. Dette vil øke konkurranseevnen og over tid forbedre konsernets resultater og kapitaldekning. Med de planer som foreligger vil konsernet ha tilstrekkelig ren kjernekapital til å møte alle regulatoriske krav til kapital. Krav til likviditet kan i stor grad tilfredsstilles gjennom høyt fokus på innskuddsdekning.

Parallelt med vekststrategien har vi betydelig fokus på økt digitalisering, automatiserte prosesser og selvbetjente løsninger for våre

kunder. Vi skal ha høy effektivitet og være en kostnadseffektiv aktør for å sikre vår konkurranseevne. Fra 2023 planlegger vi med videre vekst på ca. 7 prosent årlig til og med 2025, men veksten vil tilpasses de rådende markedsforholdene.

I markedet er det stor konkurranse med både nye og mange veletablerte banker. Store endringer i omfang og kompleksitet knyttet til lover, forskrifter og beste praksis gir de større bankene et konkurransefortrinn som medfører skjerpet konkurranse for de små og mellomstore aktørene. Herunder inkluderes CRD IV som stiller økte krav til kompetanse og systemer for risikostyring. Kostnadene og risikoen knyttet til utvikling og anvendelse av IRB-modeller er et annet område. Mer konservative egenkapital- og likviditetskrav med tilhørende lavere avkastning og økte kapitalkrav gir lavere vekst eller krav til økt inntjening for bransjen.

De mindre bankene, inkludert Landkreditt Bank, vil uten tilførsel av kapital måtte fokusere på balansert vekst i forhold til inntjening og risiko. Konkurransen om totalkunden og krav til produktbredde hos kundene vil som følge av dette bli enda tydeligere i årene som kommer.

De fleste sparebankene er mindre enn Landkreditt Bank målt etter egenkapital og/eller balanse, men oppveier noe av størrelsesulempen

gjennom strategiske samarbeid. Med høye krav til egenkapital og likviditetsbuffer samt økende krav til rapportering og regelverksoppfølging forventer vi at flere sparebanker vil slå seg sammen. Dette vil fortsatt gi sterke lokale aktører, men kan samtidig påvirke den lokale kundemasse og skape markedsmuligheter for en landsdekkende og aktiv nisjeaktør som Landkreditt. Vi har en strategi der vi i størst mulig grad ønsker å stå på egne ben, men vil søke allianser eller medeiere hvis dette er nødvendig eller rasjonelt.

I bankkonsernet har vi målsatt at vi skal ha en høy innskuddsdekning. Dette reduserer likviditetsrisikoen ved unormale forhold i innlånsmarkedet. Vi skal ha lav/moderat kredittrisiko med mål om en vekst som er tilpasset utviklingen i lønnsomhet og egenkapital. Overordnet vekst er tilstrekkelig inntjening for å opprettholde en god kapitaldekning og porteføljeutvikling med rett risiko. Vår inntjening skal økes gjennom proaktiv kundejobbing for å øke antall totalkunder og produktbredde. Vi har en solid kundeportefølje med lave tap. Det er høyt fokus på tiltak og oppfølging for å holde misligholdsnivået lavt. Landkreditt Banks misligholdsandel skal over tid ikke være høyere enn snittet for bransjen.

Kapitalplan

Landkredittkonsernet sikter mot en ren kjernekapitaldekning som innebærer at konsernet fortsatt vil ha en tilstrekkelig god inntjening og soliditet de kommende årene, samtidig som man skal kunne motstå eventuelle tilbakeslag. Den rene kjernekapitaldekningen pr 31.12.2022 utgjorde 23,4 prosent. Den høye dekningen utgjør et mulighetsrom for å kunne bygge et noe større og mer konkurransedyktig konsern i løpet av de neste årene.

Landkreditt SA er et samvirkeforetak av låntakere. Egenkapitalen på 1,68 milliarder kroner er bygd opp gjennom løpende virksomhet fra 1915. Foretaket er medlemsstyrt, men organiseringen som forening åpner ikke for innhenting av medlemskapital. Omorganisering til andelslag, for på den måten å kunne hente inn medlemskapital, vurderes ikke som aktuelt. Morselskapet baserer seg på at all egenkapital skal være ren kjernekapital, mens det for datterselskapene er anledning til å ta inn andre aksjonærer og å benytte andre former for kjernekapital og tilleggskapital.

I langtidsplanen frem mot 2025 prioriteres datterselskapenes utvikling basert på tilstrekkelig inntjening.

Det er styrets oppfatning at de vedtatte interne minimumsnivåene for kapitaldekning representerer et forsvarlig minimumsnivå for konsernet og de enkelte berørte selskapene. Det er implementert endringer i strategi slik at nye kapitalkrav og medfølgende behov for økt lønnsomhet vil bli oppfylt.

Minimumsnivået for ren kjernekapitaldekning er videre vurdert ut ifra en forventning om at det vil være tilstrekkelig i forhold til potensielle investorer i nye sertifikat- og obligasjonsinnlån, med sikte på å kunne oppnå konkurransedyktige betingelser.

Pr 31.12.2022 utgjorde uvektet kjernekapitalandel 10,78 prosent. Det formelle minstekravet utgjør 5 prosent og det interne minstekravet 6 prosent.

Konsernets hovedstrategi er at soliditeten i alle finansforetakene i konsernet skal opprettholdes gjennom godhet i drift som sikrer årlig positiv inntjening. Det er intensjonen fra morselskapet om at man over langtidsplanperioden fram til og med 2025 ikke planlegger å ta ut utbytte fra Landkreditt Bank eller Landkreditt Forsikring, men at man forventer en oppbygging av egenkapital tilsvarende årsresultatene. Hovedkilden for ren kjernekapital, i et langsiktig perspektiv vil således være egen inntjening. Ved måloppnåelse i Landkreditt Forvaltning vil det være gode muligheter for å kunne ta ut utbytte uten å svekke selskapets videre utvikling.

Det meste av morselskapets likviditet er investert i aksjer i datterselskaper. Morselskapets vesentligste risiko er derfor at deler av kapitalen går tapt gjennom driftsunderskudd i de aktuelle datterselskapene. Med mindre slike underskudd ikke trekker kapitaldekningen under vedtatt minimumsnivå, utløses ingen behov for tiltak på konsolidert nivå. Dersom grensen utfordres, er det først og fremst angjeldende selskap som må iverksette tiltak. Det vil imidlertid være et

potensiale for hjelp fra de øvrige selskapene i konsernet. Dersom avviket fra målsatt nivå skyldes en langvarig situasjon, vil det være styrende for styrken i og valget av korrigerende tiltak både i det aktuelle selskapet og eventuelt også i de andre selskapene i konsernet.

Vi vil i en presset situasjon kunne bedre den rene kjernekapitaldekningen ved å iverksette balansetilpasninger. Det er i gjenopprettingsplanen identifisert en rekke tiltak for å bedre kapitaldekningen og/eller likviditeten.

Risikostyring og intern kontroll

Finansiell virksomhet innebærer et behov for styring, forvaltning og kontroll av risiko. God risikostyring skal være et strategisk virkemiddel for å øke verdiskapningen i vår virksomhet. God intern kontroll skal bidra til å sikre effektiv drift, kontrollere de mest vesentlige risikoer av betydning for oppnåelse av våre mål, sikre intern og ekstern rapportering av høy kvalitet samt bidra til at alle relevante lover, forskrifter og interne retningslinjer overholdes. Den samlede risikoen tallfestes i form av et kapitalbehov knyttet til alle vesentlige risikoer. Styrene i datterselskaper som er omfattet av kapitalkravregelverket skal tiltre prinsippene dog tilpasset det enkelte selskaps situasjon. Styringsprinsippene vurderes årlig.

Lønnsomheten i virksomheten er blant annet avhengig av evnen til å identifisere, styre og prise risiko som oppstår i forbindelse med finansielle tjenester. Vi har som mål at konsernets virksomhet skal ha en lav risikoprofil. Risikoprofilen vil dog være sterkt påvirket av morselskapets strategiske målsettinger med hensyn til leveranse av finansielle tjenester til landbruket og organisasjonsformen som innebærer at en vesentlig andel av kundene i Landkreditt Bank gjennom sitt pantelån og/eller driftskreditt blir medlemmer i Landkreditt SA og således får innflytelse på virksomhetens målsettinger.

Tilgjengelig kapital prioriteres primært for å kunne ta kreditt- og forsikringsrisiko. Ingen enkelthendelser skal kunne ha vesentlig effekt på konsernets finansielle stilling.

Styret i Landkreditt er konsernets øverste ansvarlige organ for forretningsdriften, inklusive all løpende styring og kontroll. Styret i Landkreditt har ansvar for å påse at konsernet har en egenkapital som er forsvarlig ut ifra risikoen ved og omfanget av virksomheten i konsernet og å påse at kapitalkrav som følger av lover og forskrifter blir overholdt. Innenfor rammer som fastsettes av konsernstyret er styrene i de operative datterselskapene ansvarlige for å etablere hensiktsmessige systemer for risikostyring og intern kontroll. Risikorammer som fastsettes på selskapsnivå skal være konsistente med konsernets overordnede målsettinger.

Styret i Landkreditt skal sikre at det er etablert egne revisjons- og risikoutvalg som skal bestå av tre styremedlemmer samt et godtgjørelsesutvalg bestående av alle styremedlemmer. Revisjons- og risikoutvalgene er forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for konsernstyret med det formål å føre en uavhengig kontroll med konsernets risikoeksponering, finansielle rapportering samt risikostyrings- og kontrollsystemer. Godtgjørelsesutvalget skal, innenfor styrenes ansvarsramme, styrke styrenes oppfølging av belønningspolitikken og den til enhver tid gjeldende godtgjørelsesordning i selskapene i konsernet.

Risikostyringen og internkontrollen er basert på prinsippet om tre forsvarslinjer. Førstelinjen er representert ved de utøvende driftsfunksjoner som innenfor sine respektive forretnings- og driftsområder har ansvaret for oppnåelsen

av de aktuelle strategier og målsettinger for virksomheten. Førstelinjen har ansvaret for at det er etablert og gjennomføres forsvarlig risikostyring og intern kontroll på det enkelte område. Dette inkluderer også ansvaret for etterlevelse av lover og forskrifter, interne retningslinjer samt aktuelle bransjestandarder.

Vårt andrelinjeforsvar omfatter funksjoner for risikostyring og compliance. Andrelinjeforsvaret støtter førstelinjeforsvaret i etablering og gjennomføring av risikostyring og intern kontroll gjennom informasjons-, rådgivnings- og kontrollaktiviteter.

Vi har en risikokontrollfunksjon som skal sikre etterlevelse av strategi og retningslinjer for risikotaking i organisasjonen. Risikokontrollfunksjonen og utvikling av risikostyringsverktøy er organisert i en egen enhet som er uavhengig av de enheter som utøver forretningsvirksomheten. Funksjonens leder rapporterer direkte til konsernsjef og har adgang til å rapportere direkte til styret ved behov. Risikostyringsfunksjonens leder kan kun sies opp med styrets samtykke.

Landkreditt har en compliancefunksjon som identifiserer og vurderer etterlevelse av lover, forskrifter, interne retningslinjer og bransjestandarder.

Det foreligger retningslinjer, prosesser og planer for begge disse funksjonene. Risikokontroll- og compliancefunksjonene kan integreres i andre funksjoner så lenge det er tilrettelagt for nødvendig uavhengighet og ressursbruk til disse oppgavene.

Retningslinjene for risikokontrollfunksjonen og compliancefunksjonen fastsettes av styret i Landkreditt SA og hvert enkelt selskap i konsernet.

Internrevisjonen inngår sammen med styret som en del av tredjelinjeforsvaret.

Styret i Landkreditt og det enkelte selskap i konsernet gjennomgår årlig konsernets viktigste risikoområder og interne kontroll. Gjennomgangen har som målsetting å få dokumentert kvaliteten på arbeidet i de viktigste risikoområdene samt svakheter og forbedringsbehov i disse. Gjennomgangen skal sikre at endringer i risikobildet identifiseres slik at nødvendige forbedringstiltak iverksettes.

Konsernsjefen har ansvar for å iverksette risikostyring som bidrar til å oppfylle de målene styret i Landkreditt setter for konsernets virksomhet, herunder effektive styringssystemer og intern kontroll.

Ledelsen og styret for det enkelte selskap i konsernet skal sørge for å ha kunnskap om alle vesentlige risikoer innenfor eget ansvarsområde, slik at dette kan forvaltes på en økonomisk og administrativt ansvarlig måte. Konsernsjefen gir nærmere retningslinjer for gjennomføringen av overordnet strategi.

Alle områder i konsernet skal foreta en årlig risikogjennomgang som omfatter:

- risikovurderinger
- etablerte kontrolltiltak
- vurdering av egen etterlevelse av eksternt og internt regelverk
- planlagte forbedringstiltak
- faktisk gjennomføring av den etablerte internkontrollen

Rapporteringen skjer på selskapsnivå og danner grunnlaget for konsernsjefens rapport til styret i Landkreditt SA. Rapporteringen gjennomføres årlig.

Til hvert månedlig styremøte utarbeider risikokontrollenheten en risikorapport som dekker de mest vesentlige risikoområdene i konsernet og rapporterer eventuelle brudd på styrevedtatte rammer.

Uavhengig og effektiv revisjon bidrar til hensiktsmessig intern kontroll og pålitelighet i den finansielle rapporteringen. Internrevisor har sin instruks fra styret i Landkreditt SA som også godkjenner internrevisors årlige planer og budsjetter. Resultatene av revisjonsaktivitetene rapporteres løpende til styrene i relevante selskaper, styret i Landkreditt og den operative ledelsen.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er definert som risikoen for tap fordi debitor/motpart ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser.

Vi benytter standardmetoden for beregning av det regulatoriske kapitalkravet.

Utlånsporteføljene består i hovedsak av utlån sikret i realpant og med en forsiktig belåningsgradsprofil. 71 prosent av boliglånsporteføljen har en belåningsgrad innenfor 60 prosent og 96 prosent innenfor 80 prosent. 96 prosent av landbruksporteføljen er lån med pant i landbrukseiendom hvor av 91 prosent er belånt innenfor 80 prosent.

En lav risikoprofil skal også kjennetegne alle deler av bankens øvrige virksomhet. Ulike former for tap skal over tid plassere Landkreditt Bank bedre enn gjennomsnittet av norske banker.

Utlån til boligformål styres etter risikorammer og retningslinjer for kredittgivning nedfelt i bankens kredittretningslinje, herunder krav til betjeningsevne, grenser for belåningsgrad, avvikshåndtering og rapportering som er innenfor retningslinjer gitt i rundskriv fra Finanstilsynet "Retningslinjer for forsvarlig utlånspraksis for lån til boligformål".

Utlån til næringsformål, som i hovedsak gis med pant i eiendom, har i utgangspunktet samme regler nedfelt i bankens kredittretningslinjer, men her vil tekniske verdier ved en nyinvestering kunne overstige realverdien vesentlig (den markedsverdi

man over tid kan forvente å oppnå). Her vil derfor trygghet for langsiktig inntjening, uavhengig av eierskifter, være et vesentlig element i risikovurderingen.

Landkreditt Bank forvalter og kredittbehandler alle boliglån som gis av Landkreditt Boligkreditt. Gjeldende kredittrammer, herunder risikoeksponering er gitt for begge selskaper under ett.

Landkreditt Bank har en portefølje av rentebærende verdipapirer og rentefond. Porteføljen fungerer i hovedsak som en likviditetsbuffer med en lav til moderat samlet risikoprofil.

Landkreditt har en tapshistorikk sett over flere år, som fremviser svært lave tap. Dette gjelder så vel utlån til privatmarkedet som utlån til næringsformål (i hovedsak primærlandbruket).

Bankens kredittretningslinjer og rutiner for håndtering av kredittgivning ligger beskrevet på vårt intranett, enkelt tilgjengelig for alle ansatte. Det foretas interne stikkprøvekontroller av etterlevelse av retningslinjene, hvor det hvert kvartal trekkes ut et visst antall kredittsaker. I tillegg gjennomfører internrevisjonen med jevne mellomrom også oppfølging av dette området. Med bakgrunn i retningslinjene, måltall og årlig risikoanalyse foretas oppfølging og rapportering til ledelse og styret vedrørende utvikling av rentemarginer, volumutvikling i ulike segmenter og mislighold månedlig.

Andel netto mislighold over 90 dager i prosent av brutto utlån er uendret fra 0,72 prosent (2021) til 0,72 prosent for Landkreditt Bank og Landkreditt Boligkreditt sett under ett i samme periode.

Landbrukskunder	Prosentandel	Brutto balanseført	Poster utenom balansen
0 % - 40 %	18,7	2 980	942
40 % - 60 %	36,6	5 843	970
60 % - 80 %	35,5	5 655	569
80 % - 90 %	6,3	1 001	75
90 % - 100 %	1,7	273	25
> 100 %	1,2	191	184
Sum landbrukskunder	100,0	15 942	2 766

Næringslivskunder	Prosentandel	Brutto balanseført	Poster utenom balansen
0 % - 40 %	35,7	136	39
40 % - 60 %	25,4	119	28
60 % - 80 %	26,6	146	12
80 % - 90 %	9,4	54	0
90 % - 100 %	0,0	0	0
> 100 %	3,0	12	5
Sum næringslivskunder	100,0	467	84

Privatmarkeds kunder	Prosentandel	Brutto balanseført	Poster utenom balansen
0 % - 40 %	23,8	2 941	449
40 % - 60 %	45,3	5 589	814
60 % - 80 %	26,6	3 285	148
80 % - 90 %	3,7	461	1
90 % - 100 %	0,5	64	6
> 100 %	0,0	2	0
Sum privatmarkeds kunder	100,0	12 341	1 417

Utlån til kunder fordelt på sektor/næring 2022

Millioner kroner	Brutto utlån	Potensiell eksponering	Nedskrivninger
Privatmarkeds kunder	12 341	1 417	21
Næringslivskunder	16 410	2 817	60
Sum	28 751	4 235	80
Landbruk	15 942	2 732	53
Industri	35	3	0
Bygg og anlegg, kraft, vannforsyning	76	11	5
Varehandel, hotell- og restaurantdrift	33	24	0
Eiendomsdrift	245	40	1
Tjenesteytende næringer	78	8	1
Sum næringslivskunder	16 410	2 817	60

	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
	Klassifisering ved første gangs balanseføring og friske lån	Vesentlig økning i kredittrisiko siden første gangs balanseføring	Vesentlig økning i kredittrisiko siden første gangs balanseføring og objektive bevis på tap	
	Forventet tap over 12 måneder	Landkreditt Bank konsern	Forventet tap over levetiden til instrumentet	Forventet tap over levetiden til instrumentet
Endringer i tapsavsetninger				
Millioner kroner				
Tapavsetning pr. 1.1.2022	17	8	55	79
Endring i måling og forventet tap knyttet til overføring mellom trinnene:				
Overført til trinn 1	2	-1	-1	0
Overført til trinn 2	-1	1	0	0
Overført til trinn 3	0	0	0	0
Netto overført	2	0	-1	0
Netto endring på finansielle eiendeler som ikke er fraregnet	-2	2	-1	-2
Nye finansielle eiendeler utstedt eller kjøpt	3	1	0	4
Finansielle eiendeler som er fraregnet i perioden	-2	-1	-2	-5
Konstaterte tap	0	0	2	2
Endringer i model/risikoparametere	-3	-1	0	-4
Andre justeringer	0	0	2	2
Tapsavsetninger pr. 31.12.22	15	8	53	77
Tapsavsetning garantier og ubenyttede rammer/kreditter 01.01.2022	3	1	0	4
Tapsavsetning garantier og ubenyttede rammer/kreditter 31.12.2022	3	1	0	4
Periodens endring tapsavsetning garantier og ubenyttede rammer	-1	0	0	-1
Periodens tap på utlån				-2

Privatmarkedet

Utlån til privatmarkedet består i hovedsak av boliglån sikret med pant i verdien på boligen. Brutto utlån til personmarkedet utgjør pr. 31.12.2022 12.341 millioner kroner. I tillegg kommer ubenyttet boligkredittramme på 1.417 millioner kroner. Siden banken startet opp i 2002, har det vært minimale tap på utlån til bolig. Av den totale boliglånseksponeringen er 84 prosent gitt med pant i boliger beliggende i geografisk område rundt Oslofjorden og Innlandet. Det vektlegges i kredittgivning, i tillegg til sikkerhet, lånesøkers betjeningsevne og betalingsvilje. Det er lagt til grunn at kunden skal tåle en renteøkning på minimum 5 prosent. Fra 2023 legges det til grunn en renteøkning på minimum 3 prosent.

Næringsliv

Vi retter i hovedsak vår virksomhet mot norsk landbruk og andre små- og mellomstore bedrifter med landbruks- eller bygderelasjon. Viktigste bransjer er, i tillegg til landbruk og landbruksrelatert virksomhet, entreprenører, industri, småkraftverk og eiendom.

Bankens eksponering mot landbruksmarkedet er i hovedsak i områder hvor prisene på konsesjonspålagte landbrukseieendommer med god beliggenhet har steget de siste årene. Større vekt på beliggenhet og økt aksept av høyere boligverdier, med en markedstilpasset verdsetting, har vært med på å gi høyere pris på eiendommer med god beliggenhet. Boligverdien utgjør i gjennomsnitt 1/3 av godkjent verdigrunnlag. Det er vår vurdering at belånte panteverdier på medlemslånene ikke er utsatt for vesentlig risiko for verdifall. I henhold til landbruksbarometeret 2021 svarer 18 prosent av bøndene at landbruk står for mer enn 75 prosent av inntektene, 33 prosent svarer at landbruk står for mer enn halvparten av inntektene og 42 prosent har

mindre enn 25 prosent av inntektene sine fra gården. 55 prosent av bøndene svarer at de har «andre tilleggsinntekter fra gården utover tradisjonell landbruksproduksjon». Andel bønder med inntekt utenfor gården varierer betydelig med type produksjon. Vesentlig leiekjøring, snøbrøyting, skog og utleie av bolighus, driftsbygning, areal eller bortfeste av tomter. Bondens inntekter er således varierte og demper risiko for utfordringer med betjening av renter/gjeld. Dette gjør kundene mindre sårbare i forhold til å tåle eventuelle svingninger i næringsinntektene. Tap på utlån til landbrukskunder har alltid vært lave, noe som viser god betalingsvilje hos låntakerne. At låntager oftest også benytter eiendommen som bolig og at den har gått i arv gjennom flere generasjoner, er med på å styrke betalingsviljen. Det blitt lagt til grunn at kunden skal tåle en renteøkning på minimum 5 prosent. Fra 2023 legges det til grunn minimum 3 prosent.

Porteføljen er etter styrets vurdering robust i forhold til en konjunkturedgang og det ligger ingen signaler i porteføljen eller endring i rammevilkår som tilsier systematiske tap.

91 prosent av landbruksporteføljen ligger innenfor en belåningsgrad på 80 prosent. 85 prosent av primærlandbruksporteføljen er lokalisert i områder som er å anse som de mest solide landbruksområdene, herunder sentrale Østlandet, Rogaland og Trøndelag. Utviklingen i trekket på driftskreditten, som er bondens finansiering av daglig drift, er tilnærmet uendret de siste tre årene, og disponibel likviditet (innskudd) på samme produkt har i store deler av 2021/2022 ligget over 2019/2020 som hadde krevende vær og svakere avlinger/førtilgang. Det foreligger ingen generell svekkelse av porteføljens betjeningsevne eller sikkerhetsverdier som tilsier et verdifall i porteføljen. Det foreligger etter

vår vurdering betryggende sikkerhet for alle engasjementene med pant i landbrukseieendom. Alle engasjement med restanser eldre enn 30 dager er hver for seg gjenstand for kvartalsvis gjennomgang og vurderinger for å avdekke om det eventuelt foreligger underdekning i forhold til verdivurderte sikkerheter. På engasjementer hvor det foreligger slik usikkerhet blir underdekning tapsavsett. Behovet for en nedskrivning vil være til stede dersom det avdekkes generell svikt i betjeningsevne i porteføljen og det samtidig foreligger en sannsynlig risiko for at det kan oppstå underdekning ved realisering av panteverdiene som ligger til grunn som sikkerhet for denne porteføljen. Utlånsporteføljen blir verdsatt i henhold til regelverket for IFRS 9 og underlagt IFRS 9 modellnedskrivning. Om et verdifall skulle oppstå som følge av en vesentlig landbrukspolitisk omlegging, er det vår vurdering at landbruksporteføljen med en forsiktig belåningsgrad ikke vil medføre økt tapsrisiko.

Lån til øvrig næringsliv er, i tillegg til landbrukskunder med annen næringsvirksomhet utover gårdsbruk, lån til små og mellomstore bedrifter innen blant annet kraftverk, eiendom, industri og entreprenørvirksomhet. Også øvrige næringsengasjementer risikoklassifiseres basert på en analyse av drift, likviditet og soliditet, i tillegg til sikkerhet. Med bakgrunn i den forsiktighet som legges til grunn ved krav til sikkerhet, vurderes risikoeksponeringen på utlån til bedriftsmarkedet som lav.

Det gjøres målinger av porteføljen i Landkreditt Bank etter type landbruksproduksjon og det foretas vurderinger av produksjonens følsomhet for endringer i handelspolitikk, landbrukspolitikk eller lokal praktisering av nasjonale regler.

Finansinstitusjoner

Vi skal ha en lav risikoprofil i forhold til innskudd i andre finansinstitusjoner. Datterselskapene, med unntak av Landkreditt Bank (og til dels Landkreditt Boligkreditt og Landkreditt Forvaltning) har sine innskudd hovedsakelig i Landkreditt Bank. Landkreditt Bank har etablert maksimumsrammer knyttet til innskudd i andre banker. Rammen tar utgangspunkt i at motpart skal ha en offisiell rating som er A- eller bedre.

Vi har ikke fastsatt maksimale rammer med hensyn til innskudd i Norges Bank. Landkreditt Bank har imidlertid en kvote på 77 millioner kroner. Alle innskudd ut over dette forrentes p.t. til en meget lav rente. Dette medfører at det sjeldent vil stå store innskudd i Norges Bank.

Pr 31.12 2022 hadde Landkreditt Bank 124 millioner kroner (75 millioner kroner pr 31.12.2021) i innskudd i Norges Bank. I tillegg hadde bankkonsernet 550 millioner kroner (1.204 millioner kroner) i innskudd i andre banker. Landkreditt Bank har i tillegg en trekkrettighet i en annen bank på 250 millioner kroner. Innskuddenes størrelse vil variere i løpet av et driftsår som følge av daglige og sesongmessige svingninger.

Investeringer i sertifikater, obligasjoner og lignende

De ulike selskapene i konsernet har som policy at kredittrisikoen knyttet til investeringer i verdipapirer skal være lav. Konsernstyret, med tilslutning fra de øvrige styrene i bankkonsernet, har vedtatte rammer for investeringer i rentebærende verdipapirer. Rammene justeres periodisk, minimum årlig. Rammene for investeringer i rentebærende verdipapirer tilpasses fortløpende utviklingen i virksomheten og krav til likviditetsstyring. I etterkant av finanskrisen er den samlede rammen økt.

Videre har det vært gjennomført en nedvekting i obligasjoner utstedt av andre banker til fordel for obligasjoner med fortrinnsrett og verdipapirer som kvalifiserer som nivå 1 likvide aktiva. Nedvektingen til fordel for aktiva som tilfredsstiller nye likviditetsstyringskrav (LCR) innebærer lavere forventet avkastning på porteføljen. Dette er i et begrenset omfang søkt motvirket ved at rammene for investeringer i høyrenteobligasjoner og fondsobligasjoner er økt.

Pr. 31.12.2022 utgjorde den samlede porteføljen 3.146 millioner kroner (3.787 millioner kroner pr 31.12.2021). Porteføljens størrelse vil svinge noe gjennom kalenderåret som følge av at bankens likviditet i stor grad påvirkes av landbrukets likviditet. Sistnevnte er normalt på sitt høyeste etter utbetaling av produksjonstilskudd medio februar hvert år.

Styrene i de aktuelle selskapene mottar til hvert styremøte oversikter med hensyn til utviklingen i porteføljenes størrelse og avkastning. Videre mottar styrene kvartalsvis detaljerte oversikter med hensyn til porteføljenes sammensetning samt en uavhengig rapportering i forhold til overholdelse av rammer.

Likviditet balanse

Millioner kroner

	31.12.2022
Innskudd i sentralbanker	124
Verdipapirer utstedt av det offentlige	519
Andre verdipapirer godkjent for deponering i Norges Bank	1 414
Andre rentebærende verdipapirer ikke godkjent for deponering	485
Omsettelige aksjer og andeler	54
Innskudd i andre banker enn sentralbanker	550
Sum	3 146

Motparts-/oppgjøringsrisiko

Motparts-/oppgjøringsrisiko oppstår primært i forbindelse med transaksjoner knyttet til rentebytteavtaler knyttet til obligasjonsinnlån i Landkreditt Bank. Motivene for avtalene er reduksjon av renterisiko mellom innlån og utlån. Det foreligger ingen rammer for å gjøre rentebytteavtaler eller andre derivater ut over rentesikring mellom innlån og utlån.

Den vedtatte rammen tar utgangspunkt i at motpart skal ha en offisiell rating som er A- eller bedre.

I takt med innfrielse av obligasjonslån og økt innskuddsdekning er omfanget av rentebytteavtaler redusert de siste årene. Ingen selskaper i konsernet har inngått rentebytteavtaler pr 31.12.2022.

Restrisiko

Restrisiko er definert som risikoen for at sikkerheter det tas hensyn til ved fastsettelse av kapitalkrav for kredittis risiko, er mindre effektive enn forventet.

Utlån til privatmarkedet sikret med pant innenfor 80 prosent av verdien på boligen utgjør 96 prosent av totale boliglån. Hertil kommer også en ubenyttet boligkredittramme hvorav 99,5 prosent er sikret innenfor 80 prosent av verdien på boligen. Boliglån med ubetalte terminer eldre enn 30 dager (mislighold) utgjør 0,31 prosent.

Ifølge Eiendom Norge pr desember 2022 steg prisene de siste 12 månedene med 1,5 prosent på landsbasis. Kristiansand var sterkest med 5,0 prosent, mens Oslo hadde en vekst på 1,8 prosent. Antall solgte boliger er på et lavere nivå enn samme periode i 2022, samtidig er det lagt ut flere boliger for salg i 2022 enn i 2021. Geopolitisk uro, usikkerhet i den globale økonomien og oppjustert rentebane fra Norges Bank forventes å dempe boligprisutviklingen fremover. Det er forventet en rentetopp i løpet av 2023. Boligprisene er ventet ned 3,5 prosent i 2023.

Et verdifall i størrelsesorden 20 prosent vil medføre at deler av, eller en større andel av boliglånet vektes opp fra 35 prosent til 75 prosent.

35 prosent vektet utlånsvolum til næringskunder representerer andelen boligverdi av sikkerheter i landbrukseiendommer. Denne utgjør i gjennomsnittet 1/3 av verdien av en landbrukseiendom. Boligandelen av

pantesikkerheten for et låneengasjement som er sikret med pant i en landbrukseiendom øker således med nedbetalingen. Et verdifall på landbrukseiendommer vil i mindre grad påvirke boligverdien i eiendommene. Dette vil særlig gjelde eiendommer i sentrale områder hvor Landkreditt Bank er eksponert med en forholdsvis stor andel av sine engasjementer. Et verdifall vil være knyttet til redusert verdi i næringsgrunnlaget tilhørende den enkelte landbrukseiendom. Vi har imidlertid valgt å beregne et tilsvarende 20 prosent verdifall på boligdelen av pantesikkerheten som ligger til grunn som sikkerhet for låneengasjementene. Dette medfører imidlertid ingen endring av vektning av boligdelen av landbrukslånene da utlånene er innenfor 75 prosent av verdivurdert sikkerhet. Med bakgrunn i et scenario med et verdifall på 20 prosent på boligeiendommer, er avsetningsbehovet for restrisiko beregnet til å utgjøre et beskjedent beløp.

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko er definert som risikoen for at kapitalbehovet beregnet under kredittis risiko ikke er tilstrekkelig på grunn av svake eller manglende diversifiseringseffekter fordi hele eller deler av porteføljen er konsentrert mot visse geografiske områder, bransjer, kunder, kundegrupper, produkter eller lignende.

Bransjemessig konsentrasjonsrisiko

Landbruksnæringen har historisk tilpasset seg de rammebetingelser som skiftende politiske styrer har vedtatt. Ønsket om å drive familiegården, bidra til en bærekraftig utvikling av landbruket og å produsere mat for det norske markedet står sterkt. Dette er rotfestede verdier som ikke endres med skiftende regjeringer. Det vil også i framtiden være landbruk i Norge, ikke minst fordi forventet utvikling i verdens befolkning vil gjøre det nødvendig med matproduksjon der det er vekstvilkår for dette. Næringen er derfor mindre konjunkturfølsom enn andre næringer, noe som er med på å redusere risikoen for tap. Strukturen kan dog bli endret avhengig av utviklingen i økonomi, konkurranse og rammevilkår for de ulike produksjonsretninger.

Det er en tendens mot færre og større enheter som investerer betydelig i landbruket. Vi vurderer store/komplekse engasjementer forsiktig.

Vi har i dag ingen egen modell som kan gi en tilstrekkelig kvalifisert beregning av tap som følge av risikomessig samvariasjon. Vi har derfor valgt å benytte Finanstilsynets beregningsmetodikk som et utgangspunkt for å

kvantifisere konsentrasjon mot enkelt næringer. Beregningen er gjort på kundenes totale eksponering og på konsernnivå. Som følge av at Landkreditt Bank sitt fundament er å skaffe finansiering til norsk landbruk, ligger det i sakens natur at en slik beregning avdekker en betydelig bransjekonsentrasjon. Landbruket i Norge er godt diversifisert i ulike produksjoner med ulik risiko for pris og volumsvingninger. Kjøttproduksjon 35,6 prosent representerer størst totalinntekter inklusive tilskudd, melk 26,8 prosent, hagebruk 15,5 prosent og korn 10,4 prosent (data fra 2021). En stor overvekt av norske bønder driver med mer enn en produksjon og har således en god risikospredning i driften. Tapsrisiko i landbruksporteføljen gjelder stort sett kunder med låneengasjement over 10 millioner kroner tilsvarende 300 av bankens landbrukskunder. 75 – 80 prosent av disse kundene driver med mer enn en produksjon. Kredittis risikoen i landbruksporteføljen er derfor godt diversifisert. I tillegg til lønnet arbeid oppgir ca 55 prosent av bøndene å ha tilleggssnæring på gården, vesentlig leiekjøring, snøbrøyting, skog og utleie av bolighus, driftsbygning, areal eller bortfeste av tomter. Det er en voksende andel bønder hvor begge ektefeller/samboere har lønnet arbeid utenfor gården og hvor inntekt fra gården utgjør en stadig mindre andel av familiens totale inntekt. Dette gjør at det for en betydelig andel av landbruksporteføljen er liten forskjell mellom næringslån/landbrukslån og boliglån i betjeningsrisiko.

I 2016 ble konsesjonsgrensen for landbrukseiendommer økt fra 2,5 millioner til 3,5 millioner kroner. For eiendommer med «boligpreg» vil en markedsverdi være positivt sammenlignet med konsesjonspris hvor kontantstrøm fra landbruksdrift legges til grunn. Høy kompetanse innen landbruk defineres som et av våre viktigste konkurransefortrinn. Vi har spesialiserte långivere som ivaretar bransjeeekspertise som er med på å redusere risikoen for tap i porteføljen. For å overvåke risikoen i porteføljen foretas oppfølging av og analyser av kreditteksponeringen mot de ulike produksjonene. Dette gjør oss i stand til å overvåke både total eksponering og hvilke kunder som er eksponert mot ulike produksjoner. Våre landbrukskunder produserer ca. 20 ulike landbruksprodukter og i ca. 300 ulike kombinasjoner og som vi i analysene skalerer ned til 9 hovedproduksjoner. Analysene gjør oss også i stand til å selektere hvilke av kundene som er ensidig produksjonskonsentrert og risikofordele denne gruppen som gjelder 20-25 prosent av produsentene. Dette gjør at vi ved negative endringer av markedsmessig eller landbrukspolitisk karakter kan bidra til å redusere risikoen for tap.

Det er vår vurdering at landbruksnæringen er mindre konjunkturfølsom enn andre bransjer, etter som næringen er politisk styrt ut ifra sterke hensyn til forbrukerinteresser, samfunnsmessig kontroll og beredskap. Bransjen er dermed mer utsatt for endringer knyttet til politiske beslutninger og ikke markedsconjunkturer.

Geografisk konsentrasjonsrisiko

Vi ønsker innen landbruksområdet å ha en viss spredning over hele landet, men prioriterer markedsposisjon og de største engasjementene i de fylkene som har størst andel av landbruket. Dette faller sammen med sentrale deler av landet der prisene for landbrukseiendommer erfaringsmessig historisk har vært stigende.

Innen privatmarkedet ønsker banken primært å dekke segmenter med lav til lav/middels risiko. Bankens skal vise aktsomhet i områder

med lav omsetningshastighet av boliger. Eiendomsverdi skal benyttes og score for usikkerhetsklasse (omsetningshastighet i området) og objektrisiko (antatt dekning ved et eventuelt tvangssalg) skal hensyntas.

Som omtalt har vi noe varierende markedsandeler både målt etter geografi og produksjoner. I forhold til engasjementsstørrelser og de krav til sikkerhet og betjeningsevne som stilles ved vurdering av det enkelte engasjement, anses det ikke å foreligge geografisk risiko i porteføljen. Dette bekreftes også av vår tapshistorikk, som ikke har noen geografisk overrepresentasjon.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risiko for økonomiske tap som følge av endringer i markedsvariabler som for eksempel renter, valuta og finansielle instrumenter. Markedsrisiko er hovedsakelig knyttet til investeringer i verdipapirer. Investeringene er integrert i likviditetsstyringen, delvis motivert ut ifra krav til tilgjengelig likviditet og dels til forventninger til avkastning på ledig likviditet. Ved beregningene av minstekrav til egenkapital er det lagt til grunn Finanstilsynets 2 moduler for evaluering av markedsrisiko og evaluering av styring og kontroll.

Valutarisiko

Valutarisiko er definert som risiko for tap på grunn av ugunstige endringer i valutakurser. Landkreditt tar normalt ikke valutarisiko. Unntaket er knyttet til investeringer i godt diversifiserte aksjefond.

Aksjerisiko

Aksjerisiko er definert som risikoen for tap på grunn av ugunstige endringer i aksjekurser. Vi har vedtatte rammer for investeringer i aksjer og aksjerelaterte instrumenter. I all hovedsak er investeringene knyttet til godt diversifiserte norske aksjefond.

Renterisiko

Renterisiko er definert som risikoen for tap på grunn av en uventet endring i de generelle markedsrentene som vil kunne påføre oss tap. Vi har som retningslinje at risikoen knyttet til ugunstige endringer i markedsrentene skal være lav.

Balansen i bankkonsernet består i det alt vesentlige av utlån til kunder, innskudd fra kunder, obligasjonsinnlån, innskudd i andre banker og investeringer i rentebærende alle så å si med flytende rente. Pr 31.12.2022 har 97 prosent (98 prosent pr. 31.12.2021) av aktivasiden renteregulering innenfor en tidshorisont på 3 måneder. På passivasiden utgjør tilsvarende 89,0 prosent (89,4 prosent). Basert på et parallelskift i rentekurven på 2 prosent er det beregnet et tapspotensial på 27,5 millioner kroner (18,8 millioner kroner).

Verdien på investeringsporteføljen er også utsatt for risiko for økning i kredittspread. De styrevedtatte rammene setter betingelser til kvaliteten (rating) på de verdipapirer vi kan investere i, men som vi så i løpet av høsten 2008, og i enkelte perioder senere år, blant annet mars/april 2020, samt store deler av 2022, kan også verdipapirer utstedt av sikre, gode låntagere være utsatt for betydelig økning i kredittspreadene.

Operasjonell risiko

Med operasjonell risiko forstås risiko for tap som følge av utilstrekkelige rutiner eller systemer og menneskelige feil eller svikt.

Vi benytter basismetoden for beregning av kapitalkrav knyttet til operasjonell risiko.

Vi skal til enhver tid ha oversikt over den operasjonelle risikoen som er knyttet til virksomheten. Det er etablert et rammeverk for å identifisere, måle og vurdere operasjonell risiko. Vurdering skal minimum gjøres årlig i forbindelse med vår gjennomgang av samlet kapitalbehov i forhold til risikoprofil (ICAAP).

Etablert rammeverk inkluderer en strategi for styring av operasjonell risiko som dekker hele virksomheten og som omfatter:

- rammer og retningslinjer for styring av operasjonell risiko
- system for kontroller, registrering, rapportering og oppfølging
- vår forretningsmodell, virksomhetsområder og konkurranseforhold
- vår risikokultur

Rammeverket revideres jevnlig i lys av endrede rammebetingelser, makroøkonomiske utsikter, utviklingen innenfor strategiske satsningsområder, vår soliditet og økonomiske utvikling.

Vi har utarbeidet en egen risikoanalyse for den operasjonelle risikoen.

Operasjonell risiko er vidtfavnende og berører overordnet styring og kontroll innenfor flere ulike risikoområder. Risikovurderingen retter

seg ikke mot et spesielt virksomhetsområde, men omfatter ulike kategorier av hendelser som kan påvirke flere enheter. Vi deler operasjonelle risikohendelser inn i ulike tapshendelseskategorier i samsvar med Finanstilsynets modul for operasjonell Risiko.

Vår virksomhet skal ha en sterk risikostyringskultur i hele organisasjonen fra ledergruppen og ned i den enkelte avdeling og seksjon. Ledelsen skal sørge for at retningslinjer, prosesser og systemer for styring av operasjonell risiko er effektivt implementert på alle beslutningsnivåer i organisasjonen. Vi skal ha en sunn organisasjonskultur hvor alle ansatte er kjent med våre etiske retningslinjer. Våre godtgjørelsesordninger skal bidra til god styring og kontroll, motvirke uønsket høy risikotaking og bidra til å unngå interessekonflikter. Ledelsen i det enkelte selskap i konsernet skal sørge for en klar, effektiv og robust styringsstruktur med definerte, transparente og konsistente ansvarslinjer som er godkjent av styrene.

Ledelsen er ansvarlig for å implementere og vedlikeholde retningslinjer, prosesser og systemer for styring av operasjonell risiko i hele virksomheten i samsvar med styrets definerte risikotoleranse. Det skal foreligge tilstrekkelig uavhengighet og arbeidsdeling mellom enheter og personell med utøvende funksjoner og enheter og personell med ansvar for overvåking, rapportering og kontroll av operasjonell risiko. Det er etablert uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for risikostyring, compliance og internevisjon. Risikostyring og compliance rapporterer direkte til konsernsjef.

Risikostyringsfunksjonen skal i tillegg kunne rapportere direkte til styret, jfr. egne instruksjoner for funksjonene.

Det arbeides kontinuerlig med opplæring og holdningsskapende arbeid innen sikkerhet, både blant ansatte og kunder. For de ansatte arrangeres et sikkerhetsseminar 1-2 ganger i året. Det er opprettet et tverrfaglig sikkerhetsforum som møtes månedlig og som arbeider med interne og eksterne sikkerhetshendelser, samt forebygging av slike hendelser. Sikkerhet er også et fast tema med alle leverandører med spørsmål om informasjon og forebyggende tiltak. Vi følger bransjestandarder og anbefalinger fra ulike sikkerhetsforum (for eksempel NorSIS, Nordisk Finans CERT og Nasjonal Sikkerhetsmyndighet) samt holder oss oppdatert via Finanstilsynets ROS analyse (Risiko og sårbarhetsanalyse).

Videre har vi etablert en prosess for å vurdere store operasjonelle og strategiske risikoer. Denne gjennomgangen danner også en del av grunnlaget for vurdering av kapitalbehov knyttet til operasjonell risiko.

Risikovurderingen gjennomføres ved at alle forretningsområder kartlegger de største risikoene innenfor sitt respektive område. Videre aggregeres dette på selskapsnivå og på konsernnivå, og scores med hensyn på sannsynlighet for at en risiko oppstår og konsekvens hvis den oppstår.

Det har vært et betydelig fokus og gjennomført flere tiltak i 2021 og 2022 for å forebygge hvitvasking og terrorfinansiering. Konsernretningslinje for antihvitvask og

terrorfinansiering og interne arbeidsrutiner i banken er revidert. Videre er det utarbeidet en egen retningslinje antihvitvask og anti-terrorfinansiering for banken. Det er utarbeidet eget årshjul i konsernet for oppfølging av antihvitvask, og hvert enkelt konsernselskap har laget plan for antihvitvask og terrorfinansiering for 2023.

Landkreditt Bank har i 2021 og 2022 hatt fokus på å implementere ny systemstøtte som vil styrke antihvitvaskarbeidet. Som eksempel kan nevnes forbedret systemstøtte for oppfølging PEP. Videre utvikles nye systemløsninger for å styrke KYC og oppfølging reelle rettighetshavere BM.

Det er de senere årene satt av økte personellressurser for antihvitvask i banken. Dette vil styrke den daglige oppfølgingen av transaksjonsovervåkingen og gjøre banken mindre sårbar for kriminell virksomhet.

Risikovurderinger og protokoll over behandlingsaktiviteter er sentrale dokumenter for å sikre etterlevelse av ny personvernforordning. Dokumentene vil være arbeidsdokumenter som fortløpende vil måtte kunne endres ved endringer i produkter, rutiner og systemer.

For å sikre seg at nytt regelverk blir fanget opp og implementert og gjeldende rutiner fulgt har vi en egen compliancerutine som blant annet beskriver hvordan kontrollarbeidet skal gjennomføres og rapporteringsstrukturen. Det er opprettet et eget complianceutvalg som koordinerer oppfølgingen i første forsvarslinje.

Likviditetsrisiko

Med likviditetsrisiko forstås risiko for manglende likviditet til å kunne innfri forpliktelser ved forfall.

Likviditetsstrategien skal bidra til å sikre at aktivitetene innenfor likviditets- og finansieringsområdet er i tråd med de rammebetingelser og retningslinjer som følger den overordnede forretningsideen, strategiske planer og budsjetter, samt at aktivitetene er forsvarlige i forhold til soliditet og evne og vilje til å ta risiko. Videre skal likviditetsstrategien bidra til å sikre at vår håndtering av likviditetsrisiko skjer i samsvar med de krav som følger av lover og forskrifter.

Likviditetsstrategien skal sikre at alle selskaper i konsernet kan innfri sine forpliktelser etter hvert som de forfaller og at planlagt vekst kan finansieres til en fornuftig kostnad. Likviditetsstrategien omfatter alle selskaper i konsernet. Likviditetsrisiko er primært knyttet til aktivitetene i Landkreditt Bank og Landkreditt Boligkreditt. Landkreditt, Landkreditt Forsikring og Landkreditt Forvaltning driver ikke aktiviteter som medfører spesielle finansierings- eller refinansieringsbehov. Rammene for likviditetsrisiko fokuserer således hovedsakelig på behov og risiko knyttet til bank- og kredittforetaksvirksomhet.

Vår virksomhet skal ha en lav likviditetsrisiko.

Rammene for styring av likviditetsrisiko er satt i forhold til at vi til enhver tid skal ha likviditet både på meget kort, mellomlang og lang sikt til å møte

våre forpliktelser. I det meget korte perspektivet stilles strengere krav til at likviditetsbeholdningen skal være tilgjengelig på kort varsel enn i et noe lengre perspektiv.

Styrets risikotoleranse tilsier at vi under tilnærmet normal drift skal kunne videreføre vår virksomhet i 12 måneder uten tilførsel av ny finansiering fra kapitalmarkedet. Reelt sett vil denne perioden være vesentlig lengre.

Liquidity Coverage Ratio for Landkreditt Bank konsern pr 31. desember 2022 utgjorde 241 prosent. Net stable Funding Ratio er på samme tidspunkt i Landkreditt Bank konsern beregnet til 146 prosent.

Innskuddsdekningen i Landkreditt Bank og konsern utgjorde 31. desember 2022 henholdsvis 89 prosent og 73 prosent.

Refinansieringsevne under stress var vesentlig høyere enn 100 som følge av moderat overføring av boliglån til Landkreditt Boligkreditt samt meget lite obligasjonsgjeld med kort tid til forfall.

Vi har en konservativ holdning til likviditets- og refinansieringsrisiko. Det medfører blant annet at det arbeides for å sikre:

- et tilfredsstillende prognosegrunnlag for likviditetsbehovet
- en høy innskuddsdekning
- en forsvarlig og hensiktsmessig spredning av forfall på innlån over tid
- etablering av en forsvarlig likviditetsmessig beredskap, inklusive forsvarlige reserver i form av tilgjengelig likviditet, trekkrettigheter og beredskapsplaner

Forfall på ulike løpetider på sertifikat- og obligasjonsinnlån fordeles for å sørge for å få en mest mulig jevn forfallstruktur over tid.

For å sikre stabil tilgang til langsiktig og gunstig finansiering arbeider vi aktivt med markeds- og investorpleie i fremmedkapitalmarkedet.

Vi skal ha en hensiktsmessig kommunikasjon med de finansielle markedene, der åpenhet og troverdighet vektlegges. Informasjon som vurderes som viktig og sensitiv vil først bli meddelt Oslo Børs og eventuelle andre regulerte markeder der selskapets instrumenter er notert.

Vi tilstreber en korrekt og velbalansert informasjonsflyt både skriftlig og muntlig. Ingen investorer skal forfordes.

Våre obligasjonsinnlån skal være notert på en regulert markeds plass, fortrinnsvis Oslo Børs ABM. Vår likviditetssituasjon og finansieringsbehov skal overvåkes kontinuerlig på daglig basis.

Det foreligger prognoser for likviditetsbehovet. Utarbeidelsen av disse prognosene følger disse retningslinjene:

- Det foreligger en modell til bruk for utarbeidelse av prognosene
- Prognosene ajourføres daglig
- Prognosene dekke en periode fremover i tid
- Prognosene viser antatt fremtidig likviditetsbehov per dag
- Ved utarbeidelsen av prognosene skal alle vesentlige likviditetspåvirkende forhold tas hensyn til. Dette inkluderer som minimum: a) forventede bevegelser i utlån, b) forventede bevegelser i innskudd fra kunder, c) opplåning og forfall på finansiering, d) kjøp og salg av verdipapirer, e) forfall på egne driftskostnader, inklusive skatter og avgifter.

Det utarbeides regelmessig stresstester av likviditetssituasjonen.

Kostnadene knyttet til vår finansiering og likviditetsstyring skal fordeles mest mulig korrekt mellom de enkelte selskapene i konsernet og forretningsområdene. Disse forholdene skal hensyntas ved resultatmålinger og prestasjonsevalueringer.

Forfallsstruktur verdipapirinnlån:

Forfallsstruktur obligasjonsinnlån: (Millioner kroner)	Fra dato	Til dato	Utestående	Egenbehold.	Netto utestående
			31.12.2022		31.12.2022
NO0010831241	03.09.2018	03.03.2023	303	0	303
NO0012780941	12.12.2023	16.03.2023	200	0	200
NO0010793581	22.05.2017	22.05.2023	313	0	313
NO0010822752	22.05.2018	22.08.2023	107	0	107
NO0010858681	20.06.2019	20.10.2023	433	0	433
NO0010830730	22.08.2018	22.11.2023	200	0	200
NO0010836091	15.11.2018	22.02.2024	500	0	500
NO0010850142	16.04.2019	16.04.2024	650	0	650
NO0010882020	13.05.2020	13.09.2024	750	0	750
NO0010860067	01.08.2019	24.02.2025	750	0	750
NO0010887136	03.07.2020	03.07.2025	500	0	500
NO0010890056	10.08.2020	10.09.2025	750	0	750
NO0010852064	15.05.2019	15.05.2026	500	0	500
NO0011123564	12.10.2021	12.10.2026	450	0	450
NO0011033011	23.06.2021	23.03.2027	1000	0	1 000
Sum			7 406	0	7 406

Forfallstrukturen vil forandre seg i takt med opptak av nye obligasjonsinnlån i 2023 og senere.

Ingen obligasjonsinnlån er utstedt med innløsningsrett for långiver.

Vi er i hovedsak en nettbank som er åpen for alle privatmarkeds kunder og enkelte nisjer innen næringslivsmarkedet. Dette innebærer blant annet at potensialet for å øke innskuddsdekningen er meget stort.

Geografisk fordeling innskuddskunder (eksklusive konsernselskaper) pr. 31.12.2022:

Innskudd fra kunder Millioner kroner	
Fylke	31.12.2022
Agder	489
Innlandet	2 223
Møre og Romsdal	590
Nordland	592
Oslo	3 014
Rogaland	1 190
Troms og Finnmark	606
Trøndelag	1 289
Vestfold og Telemark	1 976
Vestland	1 308
Viken	7 602
Svalbard	1
Utland	106
Sum	20 987

De største innskytere (anonymisert) målt i innskuddsvolum (eksklusive konsernselskaper) pr 31.12.2022:

10 største innskytere Millioner kroner	
	31.12.2022
1	30
2	27
3	24
4	21
5	21
6	21
7	21
8	20
9	20
10	19
Sum	224

I forhold til det samlede innskuddsvolum utgjør dette ca. 1,1 prosent (1,4 prosent i 2021). Vår likviditet vil således bli marginalt negativt påvirket av at større innskytere trekker ut sine innskudd. Store innskuddskunder har normalt betingelser for uttak som innebærer at innskuddet ikke kan tas ut med umiddelbar virkning. I de senere årene har vi valgt en prispolitikk som innebærer at vi ikke tiltrekker oss kunder med store innskuddsvolumer. Andelen store innskudd har falt fra 8,2 prosent i 2011 til 1,1 prosent i 2022. Det er meget positivt at innskuddskonsentrasjonen er vesentlig redusert de senere årene gjennom en bevisst holdning til nettopp den store påvirkningen disse kundene kan ha på vår likviditet.

Beredskapsplanen knyttet til likviditet er behandlet som særskilt dokument på styremøter i de respektive selskapene og er gjenstand for årlig vurdering. Formålet med beredskapsplanen er å bidra til å sikre en effektiv og hensiktsmessig håndtering av likviditetsmessig utfordrende situasjoner på en slik måte at en ordinær driftssituasjon snarest mulig kan reetableres og til lavest mulig kostnad og skade. Konsernsjef eller visekonsernsjef har ansvaret for at beredskapsplanen iverksettes.

Følgende defineres som beredskapssituasjoner:
Situasjoner der vi vet eller har grunn til å forvente at styrets risikotoleranse på likviditetsområdet vil bli brutt som følge av:

- interne forhold
- forhold i markedet generelt
- forhold internt og i markedet generelt samtidig

Det er i gjenopprettingsplanen identifisert og kvantifisert 10 ulike tiltak dersom de formelle og/eller interne minimumsnivåene er i ferd med å kunne bli utfordret.

Strategisk og forretningsmessig risiko

Strategisk risiko er definert som risikoen for svekket lønnsomhet på grunn av endringer i konkurranse, rammebetingelser, eksterne faktorer, og lignende. Forretningsmessig risiko er risikoen for manglende resultat basert på at forholdet mellom inntekter og kostnader over tid utvikler seg i feil retning.

Alle selskaper vil ha elementer av strategisk og forretningsmessig risiko. Konsekvensen kan være utslag på kapital/vekstmulighet eller lønnsomhet, eller en kombinasjon av disse. Ved negativ utvikling av lønnsomhet, over tid eller som følge av en uforutsett hendelse, vil vi justere veksttakten slik at en forsvarlig kapitaldekning over minimumsnivået opprettholdes. Dette understøttes av stresstester som viser at vi, tross en eventuell uventet negativ utvikling, vil ha en forsvarlig egenkapital.

Det er ikke sannsynlig at alle risikoelementene inntreffer samtidig. Strategisk og forretningsmessig risiko dekkes derfor delvis opp gjennom kombinasjonen av de øvrige kapitalavsetningene i forbindelse med pilar 2-vurderingene.

Systemrisiko

Systemrisiko er definert som risiko for at hele det finansielle systemet eller et marked kollapse. Det referer videre til risiko for kollaps i deler av systemet eller markedet slik at hele systemet eller markedet rammes.

Eksempler på slike hendelser som kan være relevante for oss er:

- Sterkt fallende boligpriser som innebærer at restrisikoen øker og/eller at banken (og boligkredittforetaket) ikke har nok sikkerhet i forhold til å tilfredsstille krav til sikkerhetsmasse
- Endrede politiske rammevilkår for norsk landbruk
- Fallende kredittverdighet i en annen bank som innebærer at innskuddskunder tar ut store beløp samtidig med at dette smitter til flere banker
- Store verdifall i verdipapirmarkedene
- Manglende tilgang til likviditet fordi innlånsmarkedene slutter å fungere
- En eller flere banker får likviditetsproblemer som medfører at interbankmarkedet slutter å fungere

Konsekvensene for oss av sterkt fallende boligpriser er omtalt i kapittelet om restrisiko. Videre er evnen til å overføre boliglån til Landkreditt Boligkreditt omtalt i kapittelet om pantsettelse av eiendeler. Et generelt boligprisfall på 20 prosent utløser en beregnet marginal endring i egenkapitalbehovet. Vi har et betydelig volum av boliglån som kvalifiserer for overføring til Landkreditt Boligkreditt slik at et stort verdifall kan håndteres.

Vi har en betydelig andel utlån til det norske landbruket. Et sterkt fallende boligmarked vil kunne påvirke våre landbrukskunder på den måten at innstramning i privatøkonomien medfører lavere forbruk av norske landbruksvarer. Statistikk utarbeidet av Statistisk sentralbyrå viser at ca. 11 prosent av disponibel inntekt går til matvarer og lignende. Andelen har vært stabil de siste 20 årene, men falt betydelig i et historisk perspektiv. For 30 år siden utgjorde andelen ca. 20 prosent og for 40 år siden ca. 30 prosent.

Signaler mot slutten av 2022 gir signaler om at i nær fremtid vil en høyere andel disponibel inntekt gå til mat og bolig enn i de siste årene. En innstramning i privatøkonomien kan medføre lavere forbruk og dermed lavere inntekter for landbruket. Dog alle må ha mat, så det må rimeligvis kunne antas at en slik utvikling vil ha marginal betydning for norsk landbruk. En betydelig andel norske bønder har videre andre inntekter fra gårdsdriften og/eller deltids/heltidsjobber utenfor gården. Dette bidrar til å sikre bondens økonomi og således evnen til å betjene sin gjeld. En eventuell økning i arbeidsledigheten som en smitteeffekt av sviktende forbruk vil også kunne påvirke deltidsbonden negativt. Et sterkt fallende boligmarked vil også påvirke verdiene av de fleste landbrukseiendommer i vår utlånsportefølle til norsk landbruk.

Norsk landbruk er gjennom sterke offentlige reguleringer i kombinasjon med økt internasjonal handel utsatt for politisk risiko. Dagens regjering har utfordret flere av de tradisjonelle bærebjelkene for norsk landbruk herunder markedsregulering, konsesjonsloven og bopliksbestemmelsene i odelsloven. Det har kun vært politisk flertall for mindre endringer i Stortinget. Endringene og samfunnsutviklingen fører likevel til at andelen av store og utbygde landbrukseiendommer øker over tid. Større driftsenheter øker isolert sett risikoen i vår landbruksportefølle. Den andre effekten ville være økte eiendomsverdier. Vi vurderer at en slik endring ikke ville øke den totale risikoen i vår utlånsportefølle vesentlig.

I Globaliseringsmeldinga har også Regjeringen erkjent at norsk landbruk har et beskyttelsesbehov, men sier samtidig at landbruket skal avveies mot «generelle handelspolitiske interesser og offensive interesser på enkeltområder». Det er også «regjeringas syn at redusert tollvern ikke vil ha betydning for matproduksjon». En brå overgang med betydelige endringer i tollvernet ville skape utfordringer for norsk landbruk og deler av vår kundemasse ville få svekket betjeningssevne. Vi vurderer likevel ikke at en slik situasjon ville øke våre tap vesentlig da Landkreditt sin utlånsportefølle

til landbruket er robust med 91 prosent av landbruksporteføllen belånt innenfor 80 prosent. Økt internasjonal usikkerhet og koronakrise løfter også frem betydningen av å ha nasjonal matproduksjon og beredskap. Dette mener vi vil bidra til å sikre fremtidige og nødvendige offentlige rammer for å drive landbruk og matproduksjon i hele Norge.

Konsekvenser av fallende kredittverdighet i en annen bank som utløser store innskuddsuttak kan påvirke Landkreditt Bank gjennom en smitteeffekt. Risiko knyttet til dette er omtalt i kapittelet om likviditetsrisiko. Landkreditt Bank benytter en modell for styring av risiko for uttak av innskudd som fortløpende innebærer at banken har god likviditet. Det er ingen grunn til å anta at en generell tillitssvikt overfor norske banker skal ramme Landkreditt Bank mer enn næringen generelt. Høsten 2008 var det noen gryende tegn til en generell tillitssvikt. For Landkreditt Bank innebar dette at vi fikk mange nye kunder som delte sine innskudd på flere banker basert på innskuddsgarantiordningen på 2 millioner kroner. I forbindelse med koronakrisen så vi ikke tilsvarende usikkerheter blant kundene med hensyn til banksporing. Innskuddsveksten i næringen generelt var meget god i 2022. Landkreditt Bank har fortsatt en beskjeden andel av det norske innskuddsmarkedet. Ved effektiv markedsføring og gode betingelser vil banken kunne unngå store negative konsekvenser.

Finanskrisens kanskje største betydning for det norske markedet var effekten knyttet til tilgangen på likviditet for de norske bankene. Det kom primært som en følge av at markedene utenfor Norge tørket inn. Det norske markedet ble sterkt påvirket gjennom en smitteeffekt delvis på grunn av at mange store norske banker finansierer en stor del av sin virksomhet i andre markeder enn det norske. I Norge ble likviditetsutfordringen løst gjennom bytteordningen i Norges Bank og stor aktivitet i bankenes boligkredittselskaper. Landkredittkonsernet finansierer virksomheten kun via det norske markedet. En fremtidig generell likviditetskrise vil fortsatt kunne

Løses gjennom overføring av boliglån til Landkreditt Boligkreditt. Potensiale knyttet til dette er omtalt i et senere kapittel. I 2023 har Landkreditt Bank kun et meget moderat refinansieringsbehov i obligasjonsmarkedet. Forfallsstrukturen i de etterfølgende årene er også strukturert slik at de ikke vil være store refinansieringsbehov på noe tidspunkt. I tillegg har Landkreditt Bank til enhver tid en betydelig portefølje verdipapirer som er deponerbare i Norges Bank. Videre refinansieres store deler av obligasjonsgjelden i god tid før forfall. Konsernet synes derfor å være så godt rustet som praktisk mulig. Kravene i forbindelse med LCR har styrket både markedet og hver enkelte banks evne til å overleve en likviditetsmessig stresset situasjon.

Høsten 2008 viste at interbankmarkedet ikke alltid fungerer som forventet. På høyden av COVID-19-krisen i Norge var tegnene i markedet de samme. Dette skyldtes delvis at enkelte banker prioriterte egen likviditet fremfor å bidra til at markedet generelt fungerte. Vi styrer denne risikoen gjennom at det stilles krav (rating) til hvilke banker likviditeten kan plasseres i samt maksimalgrenser for beløp pr bank. Dersom disse midlene ikke er tilgjengelige vil våre reserver, i et kortsiktig perspektiv, primært bestå av verdipapirer som er deponerbare i Norges Bank. Opplåning i Landkreditt Boligkreditt inngår i et noe lengre perspektiv. Tilsvarende har Landkreditt fått innskudd fra andre banker som kan trekkes ut på kort varsel.

Risiko knyttet til pantsettelse av eiendeler

Risikoeksponeringen knyttet til pantsettelse av våre eiendeler er i hovedsak knyttet til overføring av boliglån fra Landkreditt Bank til Landkreditt Boligkreditt samt anvendelse av låneadgangen i Norges Bank ved å deponere verdipapirer.

Pr 31.12.2022 har Landkreditt Bank netto overført 4.825 millioner kroner i boliglån til Landkreditt Boligkreditt. Dette utgjør 40 prosent (42 prosent pr 31.12.2021) av konsernets samlede boliglån til privatmarkedet. I henhold til de formelle krav kan boliglån sikret innenfor 75 prosent av forsvarlig verdigrunnlag overføres til et boligkredittforetak. Landkreditt Boligkreditt har en intern ramme på maksimalt 65 prosent av det forsvarlige verdigrunnlaget. Av de totale boliglån i konsernet er 93,5 prosent (93,8 prosent pr 31.12.2021) gitt til kunder som vurderes å representere en lav og lav/middels risiko. Vi har en noe lavere overføringsgrad enn de øvrige norske bankene i gjennomsnitt. Utnyttelsen av dette potensialet vil i framtiden delvis være styrt av bankens ramme om at refinansieringsevne under stress minimum skal utgjøre 100. Som følge av at banken har en god forfallsstruktur på obligasjonsgjelden vil dette nøkkeltallet ligge vesentlig over 100 i overskuelig framtid. Den forholdsvis lave utnyttelsesgraden er et resultat av en bevisst holdning til konsernets samlede finansieringsrisiko.

Landkreditt Bank har til enhver tid en betydelig portefølje av verdipapirer som ved pantsettelse kan belånes i Norges Bank. Pr 31.12.2022 utgjorde denne lånekapasiteten 1.867 millioner kroner (3.104 millioner kroner pr 31.12.2021). Landkreditt Bank har aldri vært i en likviditetsmessig stresset situasjon som har medført at vi har måttet anvende denne kapasiteten. Som følge av innføringen av LCR vil Landkreditt Bank også i framtiden måtte ha en betydelig portefølje verdipapirer som kan deponeres.

Pensjonsforpliktelser

Konsernet har innskuddsbasert pensjonsordning for de ansatte. Banken har i tillegg en lukket ytelsesordning.

I en innskuddsbasert pensjonsordning er bedriftens innbetaling til pensjonsordningen fastsatt som en prosentsats av den ansattes lønn. Nivået på pensjonen vil avhenge av innbetalt beløp, avkastningen på kapitalen og hvor lang utbetalingstid (minimum 10 år) den ansatte velger. Kostnaden ved ordningen utgiftsføres om en direkte kostnad uten balanseføring, og er dermed forutsigbar for bedriften. Det er ingen fremtidige pensjonsforpliktelser i denne ordningen. Konsernselskapene Bank, Forsikring, Forvaltning og Eiendom har alle innskuddsbasert pensjonsordninger.

Landkreditt Bank har i tillegg en lukket ytelsesbasert pensjonsordning. I en ytelsesbasert pensjonsordning er bedriftens innbetaling av premien avhengig av den ansattes lønn, alder og tjenestetid bl.a. En ytelsesordning gir en avtalt utbetaling fra bedriftens pensjonsordning ved opptjeningsalder. Premien som bedriften betaler varierer fra år til år, og er derfor uforutsigbar. Ytelsesordningen i Landkreditt Bank ble lukket pr 31. desember 2015. Ansatte under 52 år ble overført til innskuddsordning med eventuell kompensasjon. Kompensasjonsbeløpet utbetales månedlig inntil ansettelsesforholdet opphører. Ordningen har pr 31. desember 2022 totalt 15 aktive ansatte og 15 alderspensjonister, 3 ektefellepensjonister og 1 uførepensjonist. Beregning av pensjonsforpliktelsen følger veiledningen til Norsk Regnskapsstiftelse for pensjonsforutsetninger.

Konsernsjef er medlem av den ordinære innskuddsbaserte pensjonsordningen, i tillegg er det avtalt pensjon over drift. Pensjonsalder følger aldersgrensen i den kollektive ordningen med gjensidig mulighet for fratredelse fra 62 år.

Det er knyttet en uføre- og barnepensjon til pensjonsordningene.

Alle selskapene i konsernet, unntatt Landkreditt Eiendom, er med i Fellesordningen for AFP. Denne ordningen er en tariffbasert pensjonsordning for ansatte i privat sektor. Ytelsen er livsvarig og kan tas ut fra fylte 62 år. Staten dekker 1/3 av kostnaden ved ordningen mens medlemsbedriftene dekker resterende 2/3. Ordningen bygger på et kvalifikasjonssystem for de ansatte. Premien som medlemsbedriftene betaler til ordningen fastsettes slik at den er tilstrekkelig til å dekke løpende utgifter til pensjon og dessuten gi grunnlag for opplegg av et pensjonsfond. Fondet skal gi tilstrekkelig sikkerhet for dekning av forventede fremtidige forpliktelser. Styret i fellesordningen avgjør hvert år hva premien skal være påfølgende år. AFP-ordningen regnskapsfører foreløpig som en innskuddsordning.

Risiko knyttet til uforsvarlig gjeldsoppbygging

Det formelle kravet til uvektet kjernekapitalandel ble innført 30. juni 2017. Det formelle minstekravet består av et minstekrav på 3 prosent og bufferkrav på 2 prosent. Systemviktige banker har et tilleggskrav på 1 prosent ut over dette. Landkreditts interne krav utgjør 6 prosent.

	Landkreditt konsern	Landkreditt Bank konsern
Obligasjoner med fortrinnsrett	1 424	1 424
Engasjementer med stater og sentralbanker	642	642
Engasjementer med institusjoner	1 198	1 227
Utlån til kunder	28 783	28 551
Øvrige engasjementer	387	329
Poster utenom balansen	1 928	1 928
Sum	34 362	34 101
Kjernekapital	3 703	3 295
Uvektet kjernekapitalandel	10,78	9,66

Beregningen viser at vi med god margin tilfredsstiller minimumskravene.

Eierrisiko

Landkreditt SA er eksponert for eierrisiko som følge eierposten i Landkreditt Forsikring. Landkreditt Forsikring ble etablert i 2001. De første årene var personforsikring til eierne selskapets primære forretningsområde. I dag er selskapets viktigste vekstområde å tilby skreddersydde forsikringsløsninger til norske bønder til konkurransedyktige vilkår. I tillegg tilbyr Landkreditt Forsikring skadeforsikring til privatpersoner og utvalgte bedrifter. Det var store endringer i eiersiten i 2018 som følge av at Landkreditt SA kjøpte ut de fleste øvrige eierne. Fra 1. juni 2018 ble således selskapet et datterselskap av Landkreditt SA.

Utviklingen i sentrale nøkkeltall i Landkreditt Forsikring er som følger:

Mill. kr.	2022	2021	2020
Resultat før skattekostnad	32,1	24,9	-18,8
Resultat av teknisk regnskap	20,3	12,5	-18,2
Resultat av ikke-teknisk regnskap	11,7	12,4	-0,6
Forfalte bruttopremier	791,1	809,1	740,8
Premieinntekt for egen regning	416,4	345,8	300,4
Erstatningskostnader brutto	537,8	560,8	582,7
Erstatningskostnader for egen regning	306,6	256,4	257,5
Forsikringselaterte kostnader for egen regning	96,1	84,5	67,5
Provisjonsinntekter	64,0	68,0	72,1
Sum egenkapital	393,2	319,2	279,9
Sum eiendeler	1 596,3	1 546,5	1 440,5

Prosent	2022	2021	2020
Skadeprocent brutto	69,4	71,7	83,4
Skadeprocent for egen regning	73,6	74,1	85,7
Kostnadsprosent brutto	20,7	19,5	20,0
Kostnadsprosent for egen regning	23,1	24,4	22,5
Combined brutto	90,1	91,2	103,4
Combined for egen regning	96,7	98,6	108,2
Solvenskapitaldekning	177,5	170,2	162,7

Landkreditt Forsikring er primært eksponert for forsikringsrisiko og markedsrisiko. I selskapets ORSA prosess vurderes også operasjonell risiko, motpartsrisiko, strategisk risiko og omdømmerisiko.

Forsikringsrisiko reflekterer risikoen knyttet til at premieinnbetalinger og forsikringsreserver ikke er tilstrekkelig til å dekke skadene som oppstår, inklusive medfølgende kostnader. Innbetalingene og reservene skal inkludere risiko for katastrofehendelser, avgangsrisiko, konsentrasjonsrisiko og planer for vekst.

Landkreditt Forsikring benytter standardmodellen for beregning av kapitalkrav. Modellen anvender opptjent premie og erstatningsavsetning for egen regning som volummål for eksponering i hver bransje.

Pr 31. desember 2022 hadde selskapet forsikringsavtaler innen person-, ting og privatforsikring. Personforsikring omfatter yrkesskade, gruppeliv, uførekapital, kollektiv ulykkesforsikring samt reiseforsikring. I 2017 ble det inngått avtale om overtagelse av Norges Bondelags persondekninger.

Pilar 1-kravet utgjør 195,4 millioner kroner, økt fra 167,2 millioner kroner fra året før. I tillegg kommer et beskjedent Pilar 2-tillegg. Tilgjengelig kapital utgjør 346,8 millioner kroner. Dette gir en kapitaldekning på 177,5 prosent pr. utgangen av 2022. Selskapet har således en tilfredsstillende kapitalisering målt mot interne og eksterne krav.

Samfunnsansvar og bærekraft

Landkreditt er eid av norske bønder og hver fjerde bonde i Norge er kunde hos oss. I over 100 år har vi bidratt til å bedre økonomien til kundene og medlemmene gjennom å tilby gode produkter og tjenester innen bank og finans. Ved å finansiere og forsikre et aktivt landbruk over hele landet, bidrar vi med vår virksomhet til en bærekraftig og fremtidsrettet utvikling i norsk landbruk. Det er vi stolte av.

Norsk jordbruk er blant verdens mest klimasmarte matprodusenter. Undersøkelser viser at forbrukerne foretrekker å kjøpe mat som er produsert i Norge og som er trygg, har høy kvalitet og hvor god dyrehelse og dyrevelferd ligger til grunn i produksjonen. Vi er stolte av å kunne bidra til å opprettholde selvforsyning av matproduksjon i hele landet vårt, samt å bidra til en bærekraftig utvikling i norsk landbruk.

I 2020 la vi grunnlaget for en fornyet bærekraftstrategi i virksomheten som er forankret i toppledelsen og styrene. Vi jobber målrettet for å konkretisere og iverksette tiltak som følger av vår bærekraftstrategi, samt forankre arbeidet hos medarbeiderne. Bærekraft er et av seks strategiske områder i Landkreditt. Vår ambisjon er å være pådrivere til omstillingen til et lavutslippssamfunn blant annet ved å bidra til at norske bønder produserer mer mat med et lavere utslipp.

Landkreditt skal bidra til at god, kortreist, sunn og trygg mat havner på bordet i alle norske hjem. I tillegg er vi opptatt av god dyrehelse,

familielandbruk over hele landet og at dyktige bønder får realisert sine planer. Gjennom vår virksomhet er vi blant annet med på å legge til rette for at det norske landbruket skal kunne gjøre de omlegginger som er nødvendig for å kunne drive mer bærekraftig. Vi vil derfor ha fokus fremover på å utvikle produkter, tjenester og løsninger som bidrar til det grønne skiftet i landbruket.

Som en sentral leverandør til landbruket er det viktig for Landkreditt at landbruket når målene i landbrukets klimaplan, der landbruket skal redusere utslipp med 5 millioner tonn CO₂ ekvivalenter innen 2030. Landkreditt har derfor satt seg som mål å bidra til en mer bærekraftig matproduksjon gjennom å levere verdiøkende verktøy som setter landbruket i stand til å realisere bærekraft mot 2030 på en lønnsom måte. Vi utvikler produkter og tjenester som bidrar til at våre kunder tar bærekraftige valg. Vi har lansert grønt boliglån samt grønt landbrukslån som gir bedre vilkår til bærekraftige initiativ i landbruket. Vi setter krav om gjennomføring av e-læringskurs om klimapåvirkning på gården for å bidra til at bøndene tar i bruk klimakalkulatoren som er lansert av Landbrukets klimaselskap.

Vi har signert FNs prinsipper for bærekraftig bankdrift, FNs prinsipper for bærekraftig investeringer, samt at vi følger prinsippene i FNs global compact. Vi har valgt å fokusere på 5 av FNs 17 bærekraftsmål hvor vi ser at vår virksomhet kan ha en særlig påvirkning. Det pågår et arbeid med å konkretisere og iverksette tiltak med bakgrunn i den reviderte

bærekraftstrategien samt finne flere relevante måleparametre for dette arbeidet.

I 2022 har vi hatt fokus på å tilfredsstille krav til bærekraft i våre verdipapirfond for å oppfylle kravene til Offentliggjøringsforordningen og FNs prinsipper for bærekraftige investeringer. Vi er også godt i gang med påvirkningsanalysen som vi vil rapportere til UNEPFI våren 2023.

Landkreditt er en del av interesseorganisasjonen Norsk Landbrukssamvirke, som består av 17 bondeidee samvirkebedrifter i landbruket. Vi samarbeider med flere av de andre samvirkene for å støtte opp om FNs bærekraftsmål, her kan vi blant annet nevne at vi tilbyr spesielt gunstige produkter til medlemmer av Norges Bondelag.

Kapitalbehovsvurdering

Basert på gjennomgang og vurderinger av de ulike risikoområdene gjennomføres det to ulike scenariosimuleringer. Den første baserer seg på kapitalbehovet ved gjennomføring av langtidsplanen og den andre på stresstesting særlig med hensyn til kredittrisiko og markedsrisiko. Begge simuleringer viser at vi har tilstrekkelig med egenkapital og handlingsrom til å gjennomføre langtidsplanen eller iverksette tiltak dersom en uventet situasjon skulle oppstå.

Kapitalbehovet vårt pr 31.12.2022 fordeler seg som følger:

